

Λογογραφικό Λεξικό της Ελληνίδας Μамής

Δρ Χρίστος Θ. Οικονομόπουλος, Παιδοχειρουργός.

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Άγιος Ερμογένης, ο, προστάτης των εγκύων. Οι έγκυες δεν εργάζονται στη μνήμη του (24 Ιουλίου), για να μην πεθάνουν στον τοκετό και μένει έρμο το παιδί.

Άγιος Ευθύμιος, ο, προστάτης άγιος των εγκύων. Βοηθάει την αρρενογονία. Προστάτης των άκληρων γυναικών. «Τ' Άη Θυμιού θυμήσου με, κλήρα για να σ' αφήσω».

Άγιος Ευστάθιος, ο, προστάτης των εγκύων. Προστατεύει από τις αποβολές. Επίσης σταματάει την αιμορραγία της εγκύου και τη γέννηση κοριτσιών.

Άγιος Ευστράτιος, (Άη Στράτης), ο, βοηθάει τα μικρά παιδιά να περπατήσουν γρήγορα.

Άγιος Θεόδωρος, ο, (Άγιοι Θεόδωροι), οι, προστάτες των ανύπαντρων κοριτσιών. Στη γιορτή τους η μαμή κάνει μαρτυκή για το μέλλοντα γαμπρό.

Άγιος Ισίδωρος, (Σίδερος), ο, άγιος που κάνει σιδερένια τα ασθενικά νεογέννητα, τα «σιδερώνει». Προστάτης των προώρων, αδυνάτων και καχεκτικών νεογνών και βρεφών. Μόλις πρωτοκλάψει το παιδί στη γέννα, η μαμή παρακαλεί και λέει: «Άγιε μου Σίδερε, να το έχεις σιδερένιο το παιδί και σιδεροκέφαλη τη μάνα του».

Άγιος Ιωάννης, (Πρόδρομος), ο, προστάτης των στειρών γυναικών. Θεραπεύει τη στειρώση και τους ελώδεις πυρετούς. Επίσης σε δυστοκία βοηθάει τη μαμή.

Άγιος Κυπριανός, ο, προστάτης της λεχώνας και του νεογνού από τη βασκανία και τη γλωσσοφαγιά.

Άγιος Μηνάς, ο, προστάτης άγιος των ανύπαντρων κοριτσιών. Βοηθάει να ανοίξει η τύχη τους.

Άγιος Νικόλαος, ο, προστάτης των ναυτικών, ιδίως των ξενιτεμένων. Επίσης βοηθάει τις ανύπαντρες μεγαλοκοπέλες να βρούν γαμπρό.

Άγιος Παντελεήμων, ο, προστάτης των λεχώνων από το ξαρμένιασμα (ψύχωση λοχείας) και από κάθε πάθηση του νευρικού και κινητικού συστήματος. Προστάτης γενικά για όλες τις αρρώστιες της εγκύου, της λεχώνας και του παιδιού.

Άγιος Παχώμιος, ο, προστάτης άγιος των προώρων νεογνών. Τα βοηθάει να παχύνουν.

Άγιος Πολύκαρπος, ο, (23 Φεβρουαρίου), προστάτης άγιος της μάνας, για να κάνει πολλά παιδιά, να πολυκαρπίσει. Προστάτης της πολύτεκνης μητέρας. Επίσης της στειράς, για να πιάσει παιδί.

Άγιος Προκόπιος, ο, προστάτης άγιος για τα ανδρόγυνα και κάθε ζεύγος νιόπαντρων, για να προκόψουν, να μη χωρίσουν. Επίσης είναι προστάτης γενικά της τεκνοποίησης, βοηθάει τις στειρές να πιάσουν παιδί.

Άγιος Στέργιος, ο, προστάτης των εγκύων. Οι έγκυες δεν εργάζονται στη μνήμη του, για να στεργιώσει το παιδί μέσα τους. Το ίδιο και ο Άγιος Στυλιανός, για να στελιώσει μέσα τους το παιδί.

Άγιος Στυλιανός, ο, προστάτης άγιος των εγκύων και των βρεφών. Προστατεύει την έγκυο από αποβολή και στελιώνει το έμβρυο στη μήτρα. Όταν η μάνα χάσει ένα παιδί, η μαμή τη συμβου-

λεύει για το επόμενο, που θα γεννήσει, να το βαφτίσει Στυλιανό ή Στέλιο, για να στεργιώσει (στελιώσει). Όλες οι μαμές έχουν στο εικονοστάσι τους εκτός από τον Άγιο Ελευθέριο και την εικόνα του Αγίου Στυλιανού, για να στεργιώνουν τα παιδιά και να μην αποβάλουν οι έγκυες.

Άγιος Συμεών, ο, προστάτης άγιος των εγκύων. Τον εορτάζουν οι έγκυες για να μη σημειωθεί το δέρμα του παιδιού με αιμαγγείωμα ή σπίλο.

Άγιος Τρύφων, ο, προστάτης άγιος των εγκύων. Τις προσπατεύει από την «οστεομαλακίαν» (να μη στραβώνουν και τρίβονται τα κόκαλα της εγκύου). Προστατεύει επίσης το βρέφος από ραχίτιδα. Ο Άγιος Τρύφων θυμώνει όταν οι έγκυες δεν τιμούν τη μνήμη του και χαλάει τα οστά τους.

Άγιος Φανούριος, ο, ευλαβούμενος άγιος της μάνας, γιατί φανερώνει την τύχη των κοριτσιών της (φανερώνει τους γαμπρούς). Επίσης προστάτης άγιος της μαμής, γιατί σε δυστοκία, εκτός από τον Άγιο Ελευθέριο, η μαμή ικετεύει τον Άγιο Φανούριο να φανερώσει το παιδί ζωντανό, χωρίς ασφυξία. Επίσης, ο Άγιος Φανούριος φανερώνει τα χαμένα πράγματα.

Άγιος Χαράλαμπος, ο, προστάτης των πολύτεκνων μητέρων και διώκτης της πανούκλας.

Αγιοσκούλαρικο, το, όταν η μαμή ξεγεννήσει πρωτότοκο αγόρι σε δυστοκία, που έχει κακοπάθει στη γέννα και είναι κωλυτικό, το αεροβαφτίζει και του βάζει επειγόντως ένα σκουλαρικάκι στο δεξιό αφτί και το τάζει μαζί με τη μάνα στο Χριστό και στην Παναγία.

Αγιοτικά, τα, οι επωδές της μαμής με χρήση σκευών, για θεραπεία της δυστοκίας. Καίει λουλούδια από τη γιορτή του Σταυρού μέσα σε θυμιατό, καπνίζοντας την έγκυο που δυστοκεί.

αγκαλιά, η, η αγκάλη της μάνας. Το γλυκύτερο φάρμακο για τους ψυχικούς και

σωματικούς πόνους του παιδιού. Όταν γεννηθεί το παιδί η μαμή το τοποθετεί στην αγκαλιά της μάνας λέγοντας: «Προβατινίτσα μου, σου έφερα το αρνάκι σου. Παιδί-αρνί, παιδί-αρνί», λέει τρεις φορές η μαμή και το επαναλαμβάνει η λεχώνα.

αγκούσα, η, η δύσπνοια.

αγκυλωμένο, το, το βρέφος με νεογνική τετανία. Συνήθως πεθαίνει από λαρυγγόσπασμο. Η μαμή πιστεύει ότι το τρύπησαν (το αγκέλωσαν) οι νεράιδες.

αγλωσσοφάγωτη, η, η παρθένα κόρη άμεμπτης αγωγής.

αγόρι, το, το άρρεν σε μικρή ηλικία. Η γέννηση αγοριού πανηγυρίζεται με πυροβολισμούς και συμπόσια, ενώ η γέννηση κοριτσιού προκαλεί θλίψη. Η αμοιβή της μαμής σε γέννηση αγοριού είναι γενναία, με χρυσό ή ασημένιο νόμισμα, αλλά στη γέννηση κοριτσιού της δίνουν μόνο μια πλάκα σαπούνη και ένα πιάτο φακές.

αγορομάνα, η, αυτή που γεννάει πολλά αγόρια ή όλο αγόρια.

αγουλοφάγος, ο, το σκορβούτο, νόσημα από αβιταμίνωση C.

αγούρεμα, το, η αφορμή για κλάμα του βρέφους.

αγουρόγεννο, το, το πρόωρο νεογνό. Λέγεται και αγουρογέννητο.

αγριοβασιλικός, ο, το Κενταύριο. Το χρησιμοποιεί η μαμή για αλοιφή στις ραγάδες της εγκυμοσύνης.

αγριοφλασκούνι, το, είδος μέντας. Η μαμή φτιάχνει μ' αυτό το «φλασκουνόρακο», για θεραπεία του στομαχόπονου της λεχώνας και του βρέφους.

αδελφι, το, ο πλακούντας με το αμνιακό υγρό, το ύστερο.

αδελφοδιώκτης, ο, το παιδί μετά τη γέννηση του οποίου πεθαίνουν οι αδελφοί του. Λέγεται και αδελφοφάγος. Η μαμή το φουρνίζει σε φούρνο, με ήπια θερμοκρασία, για να φύγει η γρουσουζιά.

αδελφοπαίδι, το, ο πρώτος εξάδελφος.

Με προτροπή της μαμής τα αλληλοβουζαίνουν οι μανάδες τους, για να μην παντρεύονται ποτέ μεταξύ τους και χαθεί το γένος.

αδελφός, ο, αυτός που είναι από την ίδια κοιλιά, την ίδια μήτρα (α-δελφός). Επιβίωση από τη μητριαρχική εποχή όπου αδέρφια είναι αυτά, που έχουν κοινή μάνα και όχι κοινό πατέρα.

αδελφοτρώγος, ο, ο αδελφοδιώχτης.

αδελφοφάης, ο, ο αδελφοδιώχτης, ο αδελφοτρώγος.

αδιάβαστη, η, η λεχώνα που δεν της ανέγνωσε ευχή ο ιερέας μετά τον τοκετό, συνήθως όταν το παιδί είναι από κλεψιγαμία.

αδικοθάνατη, η, η μάνα που πέθανε στον τοκετό.

αδράχτι, το, 1) η συνήθης άτρακτος που γνέθουν, 2) ο κόλπος της γυναίκας κατά την εξώθηση του εμβρύου. Η μαμή λέει: «Μπήκε το σφοντύλι στο αδράχτι».

άδραχτος, ο, είναι σιδερένιο αδράχτι με ρόδα στη μέση και στην άκρη άγκιστρο. Είναι εργαλείο της μαμής για διάνοιξη αποστημάτων του μαστού της μάνας, αφού πρώτα το κάψει στη φωτιά.

αδύνατη, η, η γέννηση θηλυκού τέκνου, η κόρη γενικά. Η μαμή λέει προς τον πατέρα: «Μας ήρθε αδύνατη. Στ' άλλα θα έρθουν αρσενικά. Μη χολιάζεις».

αεροβάπτισμα, το, το αναγκαστικό, το επείγον βάπτισμα, που γίνεται από τη μαμή στον αέρα σε ετοιμοθάνατο νεογνό. Η μαμή σηκώνει το παιδί στον αέρα τρεις φορές – προς την Ανατολή – και το σταυρώνει με μια εικόνα αγίου και του ορίζει το όνομα Σωτήρης, Σωτηρία, Παναγιώτης, Παναγιώτα, Μαρία, Αθανάσιος, Αθανασία... Το βάπτισμα αυτό της μαμής θεωρείται σαν σε κολυμβήθρα.

αερογκάστρωμα, το, η ψευδοκύηση. Η μαμή πιστεύει ότι η γυναίκα συνευρέθη με δαίμονα ή νέραιδο (ωραίο, γοητευτικό ανύπαντρο άνδρα).

άζα, η, η καπνιά της καπνοδόχου. Πρόχειρο αιμοστατικό της μαμής για τον ομφαλό του νεογνού.

αθάνατα, τα, αν πέθαιναν συνέχεια τα παιδιά μιας μάνας η μαμή πήγαινε σε μια πολύτεκνη μητέρα, που είχε εφτά παιδιά στη ζωή και της έδινε εφτά κομμάτια από τα ρούχα τους με εφτά γνώμες (συμβουλές). Τα κομμάτια αυτά τα έλεγαν αθάνατα ή εφτάγνωμα. Μ' αυτά τύλιγε η μαμή το επόμενο παιδί και έτσι ζούσε.

Αίμα του Χριστούλη, το, η θεία μετάληψη του βρέφους.

αιματερούσα, η, η γυναίκα με άφθονα καταμήνια.

αιματοστάτης, ο (ή ματοστάτης), είναι δαχτυλίδι με ερυθρό λίθο και θεωρείται αλεξιφάρμακο για την αιμορραγία της εγκύου. Το κρεμούν προληπτικά οι έγκυες στο λαιμό τους.

αίσωπος, ο, ιαματικό βότανο της μαμής για τις αδιαθεσίες της εγκυμοσύνης. Λέγεται και ύσωπος.

Άη-Τάφου το πουλί, το, το άνθος ιαματικής βοτάνης, που δίνει η μαμή στις στείρες γυναίκες για να τεκνοποιήσουν.

ακάθαρτη, η, η εμμηνοροούσα γυναίκα και η λεχώνα. Η λεχώνα καθαρίζεται μετά την ευχή του ιερέα, στις 40 ημέρες. Συνήθως τη συνοδεύει η μαμή στην εκκλησία, η οποία κρατάει και το βρέφος. Επίσης, ακάθαρτη λέγεται και η αστεφάνωτη γυναίκα.

άκαιρο, το, το νεογνό που γεννήθηκε πρόωρα.

άκαρπη, η, η γυναίκα που δεν κάνει παιδιά.

άκληρη, η, αυτή που δεν έχει παιδί, η στείρα. Λέγεται και ακληρήτισσα.

ακληριάρα, η, η στείρα γυναίκα. Λέγεται και μαρμάρια.

ακληρότρυπες, οι, μικρά ριζοσπηλάκια, όπου η μαμή συνοδεύει τις στείρες να αλλάξουν τα εσώρουχά τους και να βρακωθούν διάφορα αρωματικά βότανα για

να συλλάβουν παιδί.

ακόλουθο, το, ο πλακούς. Η μαμή μετά την έξοδό του το τεμαχίζει, γιατί πιστεύει ότι είναι ζωντανό, και το θάβει στο υπόγειο, στην ανατολική γωνία του σπιτιού.

ακοίμητο καντήλι, το, (ή **άσβεστο καντήλι**), αναμμένο καντήλι από τα χέρια της μαμής στο δωμάτιο της λεχώνας. Δεν το αφήνουν καθόλου να σβήσει για να μην πάθει κακό η λεχώνα, την οποία φυλάει για τρεις νύχτες η μαμή.

ακούνιαστο, το, το ασπαργάνωτο βρέφος.

ακουσμένη, η, η κοπέλα που είχε σχέσεις πριν από τον αρραβώνα. Λέγεται και πειραγμένη ή μαλαγμένη ή μεταχειρισμένη ή χαλασμένη ή παρατημένη ή φιλημένη ή τριμμένη ή μαλαφαρισμένη ή πιασμένη ή σαλιασμένη ή αταριασμένη. Μόνη βοηθό της έχει τη μαμή και τη μάνα της. Η μαμή με διάφορα βότανα της στενεύει τον κόλπο και συνιστά να δώσουν και πανοπροίκι στο γαμπρό, για να την παντρέψουν.

ακριβοπόκτητος, ο, ο μοναχογιός τον οποίο η μάνα ακριβά τον απόκτησε, μετά από προσηγηθείσες αποβολές.

άκριτο νερό, το, το νερό που παίρνουν από τη βρύση χωρίς να μιλήσουν. Συνήθως το φέρνει η μαμή στο στόμα της άκριτη (αμίλητη), όταν την καλούν σε γέννα και το ρίχνει στον κόρφο της επιτόκου λέγοντας: «Όπως περνάει το νερό να περάσει και το παιδί».

αλάτισμα, το, το πασπάλισμα (επίταση) του νεογνού μετά τη γέννηση με λεπτό αλάτι από τη μαμή, πριν φασκισθεί. Λέγεται και λάτισμα.

αλαφίνα, η, η γυναίκα που γέννησε παιδί μετά από επτά χρόνια έγγαμης ζωής. Συνήθως η μαμή της θεράπευε τη στειρότητα ποτίζοντάς την τριμμένο ελαφοκέρατο.

αλαφροϊσκιωτη, η, η έγκυος που τους τελευταίους μήνες βλέπει στον ύπνο της φαντάσματα, νεράιδες, αερικά και ίσκιους.

«Η Χαραυγή της Μητρόπολης»

Σκίτσο φιλοτεχνημένο από τον Παιδοχειρουργό κ. Χρίστο Θ. Οικονομόπουλο, αρθρογράφο της στήλης μας: «Λογογραφικό Λεξικό της Ελληνίδας Μамής». Τον ευχαριστούμε.

Γενικά η αλαφροϊσκιωτη τρομάζει τη μαμή (συμπτώματα προεκλαμψίας).

αλαφρόστειχη, η, η έγκυος που βλέπει φαντάσματα να χορεύουν μπροστά της (προεκλαμψία).

αλεξιβάσκανο, το, το φυλακτό εναντίον της βασκανίας της εγκύου ή της λεχώνας. Μέσα σ' αυτό η μαμή συρράπτει την ευχή της βασκανίας του Αγίου Κυπριανού.

αλειτούργητη, η, η μοιχαλίσ που την έχει αφορίσει ο ιερέας.

αλεπουδεύω, όταν το βρέφος έρπει με τα τέσσερα. Λέγεται και μπουσουλεύω ή αρκουδεύω.

αλευρόγαλο, το, τροφή της λεχώνας από βρασμένο γάλα και μπομποτά.

αλευτέρωτη, η, η γυναίκα που δεν γέννησε ακόμα.

αλευρίτης, ο, η στοματίτιδα του νεογνού που θηλάζει.

αλεύρωμα, το, η μαμή αφού αλατίσει το άρρεν βρέφος τού αλευρώνει τα μαλλιά

για να ζήσει και να γεράσει και παίρνει φιλοδώρημα από τον πατέρα.

Άλης, ο, δαίμων, πνεύμα κακοποιό, που βλάπτει τη λεχώνα. Προσωποποίηση της κατακλισμαϊκής θανατηφόρου αιμορραγίας της λεχώνας, πιθανόν από τον ποταμό Άλη: «Την επάτησε ο Άλης».

αλησμονόνερο, το, το νερό της λήθης. Όταν πεθαίνουν τα νεογνά στη γέννα η μαμή πιστεύει ότι στον Κάτω Κόσμο τα ποτίζουν με αλησμονόνερο, για να μην κλαίνε και ζητούνε τις μανάδες τους να τα βυζιάξουν. Αυτές όμως αρνούνται και γι' αυτό λέγεται και νερό της αρνησιιάς ή της Άρης.

αλησμονοχώρταρο, το, μαγικό βότανο, ο ελέβορος ο μέλας, με έγχυμα του οποίου ποτίζει η μαμή τη λεχώνα όταν χάνει στη γέννα το παιδί της, για να το λησμονήσει.

αλλαξοφαίζω, η μάνα με τη συμβουλή της μαμής, μετά τον απογαλακτισμό, αλλάζει συνεχώς φαγητά στο βρέφος για να τα συνηθίσει.

αλόη, η, φάρμακο καθαρτικό πικρής γεύσης. Το χρησιμοποιεί η μαμή για να βοηθήσει τη μάνα να απογαλακτίσει το βρέφος της. Η μαμή περιλαίφει τη ρόγα του μαστού, πράγμα που δεν αντέχει να το πράξει η ίδια η μάνα, και έτσι την αποστρέφεται το βρέφος. Το βρέφος αυτό λέγεται γαλοκαμμένο.

αμετάλαβη, η, η έγκυος που απέβαλε απαγορεύεται να κοινωνήσει των αγράντων μυστηρίων. Ο ιερέας της επιρρίπτει ευθύνη και της βάζει «Κανόνα» (ηθική τιμωρία) να μην κοινωνήσει για ένα χρόνο.

αμίλητο νερό, το, νερό που φέρνει από τη βρύση η μαμή στο στόμα της χωρίς να μιλήσει στο δρόμο. Το ρίχνει επάνω στον κόρφο της επιτόκου με την ευχή να ευκολογεννήσει και να βγει το παιδί σαν το νερό. Λέγεται και «το ανάχεργο νερό της μαμής».

αμπενοκλάδι, το, 1) η αναφυλαξία του

νεογνού και βρέφους, 2) το φυτό αριστολοχία, που θεραπεύει την πάθηση αυτή. **αμπόδεμα, το**, η ορχιπέδη, το μαγικό δέσιμο του γαμπρού, ώστε να μην κατορθώσει να συνουσιασθεί με τη νύφη την πρώτη νύχτα του γάμου. Λέγεται και δέμα ή δέσιμο. Συνήθως η μαμή είναι ξαμποδέστρα και λύνει το αμπόδεμα, δηλαδή την ψυχική ανικανότητα του γαμπρού, με μαγικές πράξεις. Συνήθως του δίνει να φάει αμποδεμόπιτα (είδος αλμυροκουλούρας).

αμυγδαλόαδο, το, αλοιφή για να φύγουν οι πανάδες της λεχώνας. Η μαμή το χρησιμοποιεί επίσης για καθαρτικό στο νεογέννητο, για να αποβάλει το μηκώνιο.

αμφόψυχη, η, η έγκυος γυναίκα.

αναβρυάδες, οι, οι τόποι που αναβρύζουν άφθονα νερά. Εκεί συνοδεύει η μαμή όσες λεχώνες δεν έχουν γάλα, για να κατεβάσουν.

αναγαλατσιάζω, όταν το βρέφος έχει μικρή αναγωγή γάλακτος.

αναγιαλλιάζω, χαίρω, αγαλλιώ, σκιρτώ από χαρά. Όταν η μαμή φέρει στον κόσμο γερό παιδί χορεύει και λέει κρατώντας το με ευτυχία: «Χαίρε γή, αγάλου, καινούργια πόδια θα σε πατήσουν» (ιδίως αν είναι αγόρι) και φιλοδωρείται από τον πατέρα.

αναγούλα, η, ο εμετός και η τάση για εμετό της εγκύου.

ανάδεμα, το, το βύζαγμα του νεογνού, που έχει χάσει τη μητέρα του στον τοκετό, από άλλη θηλάζουσα μάνα (τη βυζιάστρα, την οποία παρακαλεί η μαμή να κάνει αυτό το ψυχικό).

αναζώ, σκιρτώ. Όταν για πρώτη φορά η μάνα ακούει το παιδί και το αισθάνεται να κουνιέται μέσα στη μήτρα: «Ανάζησε το παιδί = σκίρτησε».

Αναλήψεως ζώνη, η, η μονοημερίτικη ζώνη από μαλλί προβάτου, που ζώνει η μαμή την επίτοκο για ευτοκία.

ανάμοιρο, το, το παιδί χωρίς μοίρα, όταν χάνει τη μάνα του στον τοκετό ή στη λοχεία.

αναπαψίδια, τα, οι κρίκοι που τους κρεμούσαν από το πατερό και περνούσαν από μέσα τους οι στείρες μετά τη συνουσία, για να βοηθηθούν να πιάσουν παιδί. Συνήθως τις είχε και τις δάνειζε η μαμή. Λέγονται και πιανόλες ή γαμιόλες.

αναπαψίματα, τα, τα κόλλυβα σε πεθαμένη λεχώνα το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής.

αναποδιασμένη, η, η ημέρα Τρίτη. Οι έγκυες δεν κάνουν καμιά εργασία για να μην έρθει ανάποδα το παιδί στη γέννα.

αναράδιαστο, το, το αβάφτιστο βρέφος, αυτό που γεννήθηκε νεκρό. Είναι χαμένη ψυχή και δεν του διαβάζουν τις «αράδες».

ανασόνι, το, το αραιό ύφασμα (τουλουπάνι) με λίγο λουκούμι, το οποίο δίνει η μαμή στο βρέφος να το θηλάσει μέχρι να κατεβάσει γάλα η μάνα του.

ανάστα, η, η ανάνηψη του νεογνού από τη μαμή, μετά από δύσκολο τοκετό.

αναστοβότανο, το, μαγικό βότανο, που θεραπεύει τις μελαγχολικές κοπέλες που έπαθαν από αγάπη. Είναι ένα από τα μυστικά βότανα της γριάς Μπάμπως.

ανατριχίλα, η, η φρικίαση με πυρετό στην επιλόχειο λοίμωξη.

ανατροφή, η, η ανάθρεψη των τέκνων. Λέγεται και θρέμμα. Η μαμή παραδίνοντας το μωρό στη μάνα του ευχόταν: «Καλά θρέμματα. Σου δίνω παιδί-αρνί».

ανατροφούδι, το, το παιδί που παραδίνει η μαμή στη γιαγιά για να το αναθρέψει, όταν πεθάνει η μάνα του στον τοκετό ή στη λοχεία.

ανδρειωμένος, ο, το παιδί που γεννιέται με ουρά (διασθηματομυελία). Το γεγονός διαλαλεί η μαμή μαζί με τη μάνα του στα τρίστρατα, στους λόγγους και στα βουνά. Το βαφτίζει η μαμή σε σπηλαιώδη εκκλησία (κρυφοβάπτισμα) και το ονομάζει Σπήλιο. Παλιά τα σπήλιωναν και τα

άφηναν να πεθάνουν μέσα στο σπήλαιο αν η κατάστασή τους ήταν σοβαρή.

ανεβαλλούσα, η, 1) η επιτυχημένη μαμή, όταν της ζούν όλα τα παιδιά στη γέννα, 2) η πολυτόκος μάνα.

ανεβασούρα, η, το άσθμα, η δύσπνοια σε επιπλοκές της λοχείας. Είναι σοβαρό σύμπτωμα της επιλόχειας λοίμωξης.

ανεβασταχτήρας, ο, ο κρατητήρας. Κόκκινη ημιπολύτιμη πέτρα, που κρεμούν οι έγκυες στο λαιμό τους για να μην αποβάλουν. Συνήθως τη χαρίζει ή τη δανείζει η μαμή στην έγκυο. Λέγεται και «αιματοστάτης», γιατί πιστεύουν ότι σταματάει την αιμορραγία της εγκύου και συγκρατεί το έμβρυο.

ανέγγιαχτη, η, η παρθένος κόρη.

ανεκούρκουδα, η θέση και στάση της εγκύου κατά τον τοκετό, ημικαθιστή.

ανεμόγαλα, το, το σφυριδωμένο από μαστίδα ή απόστημα του μαστού γάλα. Είναι κοκκινωπό και ακατάλληλο για το βρέφος. Επίσης ανεμόγαλα λέγεται το πικρόχολο γάλα, που βγάζει η λεχώνα όταν χάσει το παιδί της στον τοκετό. Το πετάει συνήθως η μαμή σε απάτητο μέρος.

ανεμίσμα, το, το σκίρτημα του εμβρύου στον τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης. «Αν είναι αγόρι ανεμίζεται νωρίς, αν είναι κορίτσι αργεί».

ανεμογκάστρι, το, η ψευδοκύηση, η κατά φαντασίαν εγκυμοσύνη.

ανεμολίθαρο, το, πολύχρωμη ημιπολύτιμη πέτρα, που κρεμούν στο λαιμό τους οι λεχώνες για να κατεβάσουν γάλα και να μη το χάσουν.

ανεμοπύρωμα, το, ο ερυσίπελας των εγκύων. Λέγεται και αχαμνό ή ρουσουμπελη ή πυρό. Η μαμή βάζει σκόνη από αχαμοχορτί για να μην αποβάλει η γυναίκα, το «φοβερίζει» με πυρωμένο σίδερο ή το ξορκίζει με κόκκινο πανί.

ανεμοστρόβιλος, ο, αν μια έγκυος πέσει μέσα σε ανεμοστρόβιλο την πηγαίνουν στη γριά Μπάμπω και την ξορκίζει,

για να μην πάθει αυτή και το παιδί της, γιατί πιστεύουν ότι μέσα στον ανεμοστρόβιλο κατοικεί ο Σατανάς.

ανεμοσύρισμα, το, ο θάνατος του βρέφους ή παιδιού από αερικά, «απ' έξω από δω». (Προσωποποίηση της μηνιγγίτιδας και εγκεφαλίτιδας).

ανέπλερο, το, (ή άπλερο), το πρόωρο νεογνό.

ανεσήκωμα, το, όταν η λεχώνα σηκώνεται από το κρεβάτι, συνήθως στις εννέα ημέρες. «Στις εννιά, για νάναι πάντα νιά». Οι πολύ φτωχές σηκώνονται την τρίτη ημέρα.

Ανεστημένα, τα, τα βρέφη που τα χορεύουν και τα ταχταρίζουν 40 ημέρες μετά την Ανάσταση, για να αναστηθούν ψυχικά και σωματικά.

ανέσωστο, το, το πρόωρο νεογνό, το άκαιρο.

ανέτριχα, ανάποδα. Στη συμφόρηση του

μαστού από μαστίτιδα, η μαμή συμβούλευε τη μάνα και έβαζε το παιδί να θηλάσει ανέτριχα (ανάποδα), για να ελευθερωθούν οι γαλακτοφόροι πόροι (τρίχα = πηγμένο γάλα στον πόρο). Ανέτριχα σημαίνει: όταν βυζαίνει η μάνα με το δεξί βυζί, το κεφάλι του βρέφους πηγαίνει αριστερά και τα πόδια του δεξιά. Το παιδί με τον τρόπο αυτό δεν μπορεί να κοιτάξει τη μάνα του, η οποία πονάει κατά το θηλασμό.

ανθρωπάκι, το, το ασημένιο ή χρυσό ομοίωμα βρέφους ή παιδιού, συνήθως τάμα της λεχώνας σε Άγιο.

ανθρωπέυω, ανατρέφω το παιδί με καλούς τρόπους, ευπρέπεια και κοσμιότητα, για να γίνει καλός άνθρωπος. «Καλό ανθρωπέυμα»: Ευχή της μαμής όταν παραδίνει το παιδί στη μάνα.

(Συνέχεια στο επόμενο τεύχος)